

Sygn. akt I CSK 3548/22

POSTANOWIENIE

Dnia 25 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kamil Zaradkiewicz

w sprawie z wniosku W. I. G.

z udziałem J. G.

przy udziale Prokuratora Regionalnego w (...)

o ubezwłasnowolnienie,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 25 czerwca 2022 r.,

na skutek skargi kasacyjnej uczestnika postępowania

od postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 15 października 2021 r., sygn. akt I ACa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 15 października 2021 r. Sąd Apelacyjny w (...) po rozpoznaniu sprawy z wniosku W. I. G. z udziałem J. G. przy udziale Prokuratora Regionalnego w (...), o ubezwłasnowolnienie, na skutek apelacji Uczestnika J. G. od postanowienia Sądu Okręgowego w O. z 23 września 2020 r., oddalił apelację i rozstrzygnął o kosztach postępowania apelacyjnego.

Skargę kasacyjną na powyższe postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...) wniósł Uczestnik, zarzucając mu naruszenie art. 16 § 1 k.c. oraz art. 554¹ § 1 k.p.c.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na istnienie potrzeby wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości oraz wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, tj. art. 16 § 1 k.c., w zw. z art.

47, art. 68 ust. 3, art. 69 oraz art. 71 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz w kontekście art. 8 Europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Ponadto Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi II instancji oraz o rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną Prokurator Prokuratury Okręgowej w O. wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Wyłącznie na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione w sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Oznacza to, że nie w każdej sprawie skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, z. 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania Skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

W pierwszej kolejności należy przypomnieć, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wraz z uzasadnieniem stanowi odrębną część skargi i podlega ocenie co do zasady samodzielnie, tj. bez odnoszenia się na etapie jego rozpoznania (tzw. przedsądu) do argumentacji, która dotyczy rozpoznania skargi po jej przyjęciu przez Sąd Najwyższy. Przytoczone przez skarżącego okoliczności powinny jednoznacznie wskazywać na to, że w zasadniczym postępowaniu skarga kasacyjna zostanie rozstrzygnięta na korzyść strony, która ją wniosła (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 20 października 2005 r., II CZ 89/05, z 10 sierpnia 2006 r., V CSK 2004/06, i z 24 lutego 2006 r., IV CSK 8/06). To na skarżącym spoczywa obowiązek sformułowania w ramach uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania odpowiednich argumentów wskazujących na istnienie powyższych okoliczności.

Powołanie się na potrzebę wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo istnienia poważnych wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie, przy czym konieczne jest w takim przypadku przytoczenie sprzecznych orzeczeń (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 23 maja 2018 r., I CSK 31/18; z 29 kwietnia 2016 r., I CSK 641/15 i tam przywołane orzecznictwo). Przez rozbieżności w orzecznictwie sądów uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania należy przy tym rozumieć istnienie zróżnicowanych albo sprzecznych rozstrzygnięć w sprawach o takich samych lub zbliżonych stanach faktycznych, w których mają zastosowanie te same przepisy prawa, wyłożone lub zastosowane w sposób prowadzący do wydania odmiennych orzeczeń albo innych decyzji procesowych (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2015 r., III CSK 59/15, OSNC 2016, Nr 2, poz. 29). Konieczne jest przy tym również wykazanie, że dokonanie wykładni jest niezbędne dla rozstrzygnięcia konkretnej sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z 29 kwietnia 2016 r., I CSK 641/15).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej w niniejszej sprawie sprowadza się w istocie do negatywnej oceny instytucji ubezwłasnowolnienia oraz przewidzianych w tym zakresie rozwiązań ustawowych, w tym zawartego w art.

16 k.c. Tak ujęte i sformułowane uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wymagań stawianych w tym zakresie na gruncie art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. w dotychczasowym, bogatym orzecznictwie Sądu Najwyższego. Skarżący nie przedstawił należytej argumentacji, w szczególności nie wskazał rozbieżności w orzecznictwie, które uzasadniałyby tezę o istnieniu potrzeby wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie.

Współcześnie w coraz szerszym zakresie instytucjonalne ramy ingerencji w sferę osób z niepełnosprawnościami intelektualnymi są kształtowane w ustawodawstwie w sposób służący jak najpełniejszemu uwzględnieniu woli osoby zainteresowanej, której ma zostać zapewniona pomoc w prowadzeniu jej spraw (koncepcja tzw. pomocy asystencyjnej, zob. rekomendacja nr R(99)4 Komitetu Rady Europy z 23 lutego 1999 r. w sprawie zasad dotyczących ochrony prawnej niepełnosprawnych osób dorosłych oraz Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r., Dz. U. z 2012 r. poz. 1169). Sąd Najwyższy dostrzega – nie po raz pierwszy – problem swoistego „automatyzmu”, jaki wzorem dawnego prawodawstwa niemieckiego i austriackiego wprowadził prawodawca w Kodeksie cywilnym z 1964 r., jednak teza o tym, iż unormowania kodeksowe w zakresie ubezwłasnowolnienia nie spełniają kryteriów konstytucyjnych bądź konwencyjnych nie może stanowić przesłanki uznania, iż zachodzi okoliczność uzasadniająca przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Nie jest bowiem rolą Sądu Najwyższego wyręczenia ani zastępowanie ustawodawcy ani tym bardziej decydowanie o tym, czy określone przepisy powinny być stosowane z tej przyczyny, iż na gruncie obcych prawodawstw istnieją rozwiązania prawne, które przemawiają za odstępniem od jednolitego traktowania osób ubezwłasnowolnionych, jak ma to miejsce na gruncie *legis latae* w świetle przepisów Kodeksu cywilnego. Mając jednak na uwadze istniejące rozwiązania prawne nie można tracić z pola widzenia faktu, iż stosowanie przepisów o ubezwłasnowolnieniu wymaga jak najpełniejszego uwzględnienia woli osoby zainteresowanej, bowiem pierwszorzędne znaczenie ma w tym przypadku zapewnienie jej dobra i ochrony. To każdorazowo powinno uwzględniać stopień rozeznania tej osoby, przede wszystkim na podstawie

ustalenia stopnia jej niepełnosprawności intelektualnej (o ile taka występuje) i jej skutków. Przy uwzględnieniu powyższych okoliczności konieczne jest respektowanie każdorazowo konstytucyjnej wartości pierwotnej, tj. godności człowieka (art. 30 Konstytucji RP), z której wynika nakaz tworzenia i stosowania prawa przez wszystkie organy władzy publicznej w zakresie ich kompetencji w taki sposób, by uwzględniać gwarancje stworzenia warunków właściwego funkcjonowania osoby w społeczeństwie oraz stworzenia jej możliwości samorealizacji, tj. wolnego rozwoju własnej osobowości (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 marca 2021 r., V CSKP 235/21, niepublikowane).

Z uwagi na treść art. 29 § 2 i 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2021 r., poz. 1904) Sąd Najwyższy, nie mając kompetencji do pominięcia stosowania przepisów ustawy, co wprost wynika z art. 179 ust. 1 Konstytucji RP, a także mając na względzie niepodważalność powołania sędziego na podstawie art. 179 Konstytucji RP, odstąpił od oceny prawidłowości powołania sędziów w składzie Sądu *ad quem*, a w konsekwencji ważności postępowania czy skuteczności orzeczenia z powyższych względów z uwagi na ich niedopuszczalność, co wynika z wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 7 października 2021 r., K 3/21, zaś w zakresie skuteczności wstrzymania („zawieszenia stosowania”) przepisów ustawy o Sądzie Najwyższym z wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 14 lipca 2021 r., P 7/20 (OTK ZU nr A/2021, poz. 49). Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą (art. 190 ust. 1 Konstytucji RP), co skutkuje niedopuszczalnością następczego stosowania przez Sąd unormowania uznanego przez Trybunał za niezgodny z Konstytucją RP, zaś ewentualne rozstrzygnięcie pozostające w sprzeczności z orzeczeniem TK w powyższym zakresie nie korzystałoby z przymiotu prawomocności materialnej w rozumieniu art. 365 k.p.c.

Tym samym Sąd Najwyższy nie znajduje podstaw do niestosowania w niniejszej sprawie zasady niedopuszczalności kwestionowania statusu sędziego (deklarowanej w art. 29 § 2 i 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym), co mogłoby sugerować wskazanie w pkt 1 lit. d postanowienia Wiceprezes Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-204/21 R Komisja Europejska przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej (ECLI:EU:C:2021:593). Powyższe

rozstrzygnięcia, a przede wszystkim treść art. 179 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, nie pozwalają bowiem na ocenę kryteriów odnoszących się do okoliczności wyboru kandydatów na stanowisko sędziowskie przez Krajową Radę Sądownictwa, a w konsekwencji kwestionowanie skuteczności powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego przez Prezydenta RP, a tym samym ubezskutechnienia inwestytury, czego nie mogą w szczególności uzasadniać kryteria wskazane w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 19 listopada 2019 r. w sprawach połączonych C-585/18, C-624/18 i C-625/18, A.K. przeciwko Krajowej Radzie Sądownictwa oraz C.P., D.O. przeciwko Sądowi Najwyższemu, ECLI:EU:C:2019:982.

Niezależnie od powyższego jednak, również w świetle wyroków Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej ewentualne wady procedury wyboru kandydata na urząd sędziego przed Krajową Radą Sądownictwa, nawet w razie uznania naruszenia Konstytucji RP w tym zakresie (poprzez stwierdzenie niezgodności z Konstytucją przepisów stanowiących podstawę procedury zakończonej powołaniem do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego), samodzielnie nie pozwalają na podważenie niezależności sądu rozpoznającego sprawę (wyrok TSUE z 29 marca 2022 r., C-132/20, w sprawie BN i in. przeciwko Getin Noble Bank S.A., ECLI:EU:C:2022:235), zaś samo powołanie przez Prezydenta RP na urząd sędziego jest niepodważalne (wyrok TSUE z 22 marca 2022 r., C-508/19, M.F. przeciwko J.M., ECLI:EU:C:2022:201). W niniejszej sprawie nie wskazano natomiast jakichkolwiek okoliczności, które wymagałyby weryfikacji niezależności Sądu *ad quem*.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przesądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.